

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI DYDD IAU, 8 MEHEFIN 2023

Presenoldeb:

Y Cynghorwyr: Elwyn Jones (Cadeirydd)
Paul Rowlinson (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr:- Jina Gwyrfai, Iwan Huws, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Gareth Tudor Jones, Gwilym Jones, Cai Larsen, Beth Lawton, Dewi Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, John Pughe Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands a Rhys Tudur

Swyddogion yn bresennol: Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7: Y Cynghorydd Menna Trenholme (Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol), Ian Jones (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol) a Helen Kilgannon (Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol Cynghorau Gogledd Cymru).

Yn bresennol ar gyfer eitem 8: Y Cynghorydd Nia Jeffreys (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet Economi), Llyr B. Jones (Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned) ac Esyllt Rhys Jones (Rheolwr Rhaglenni Adfywio).

1. PENODI CADEIRYDD

PENDERFYNWYD penodi y Cynghorydd Elwyn Jones yn Gadeirydd y pwyllgor hwn am 2023/24.

2. PENODI IS-GADEIRYDD

Cynigiwyd dau enw ar gyfer yr Is-gadeiryddiaeth, sef y Cynghorwyr Paul Rowlinson a Richard Glyn Roberts, ond gofynnodd y Cynghorydd Richard Glyn Roberts i'w enw gael ei dynnu nôl gan na fyddai ganddo amser digonol i ymgymryd â'r rôl.

Tynnodd y cynigydd ei chynnig yn ôl.

PENDERFYNWYD penodi y Cynghorydd Paul Rowlinson yn Is-gadeirydd y pwyllgor hwn am 2023/24.

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan Colette Owen (Yr Eglwys Gatholig).

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 23 Mawrth, 2023 fel rhai cywir.

7. GWASANAETH CYNLLUNIO ARGYFWNG RHANBARTHOL

Croesawyd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol a chynrychiolydd Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol Cynghorau Gogledd Cymru i'r cyfarfod.

Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol yn gwahodd y pwyllgor i graffu'r trefniadau ar waith mewn perthynas â Chynllunio Argyfwng o fewn y Cyngor, ac yn benodol:-

- Sut mae'r gwasanaeth rhanbarthol yn cyfrannu at wydnwch a diogelwch cymunedau yng Ngwynedd?
- Beth yw rhaglen waith y gwasanaeth ar hyn o bryd?
- Beth yw'r strwythur o fewn Cyngor Gwynedd i ymateb i sefyllfa frys neu argyfwng?

Gosododd yr Aelod Cabinet y cyd-destun, ac yna rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Holwyd a oedd yna gynllun argyfwng llygredd yr arfordir penodol i Wynedd, gan ei bod yn hollbwysig bod y sir ei hun yn rhan allweddol o unrhyw gynllun adfer yn dilyn achos o lygredd.

Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod yna gynllun drafft a arferai gael ei ddefnyddio ar gyfer Gwynedd flynyddoedd yn ôl, a bod adolygu'r Cynllun Gweithredu'r Arfordir yn un o flaenoriaethau'r Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng eleni.
- Bod y Gwasanaeth yn edrych ar yr ymarfer gorau ar draws Lloegr a Chymru gyda'r nod o greu templed sy'n addas ar gyfer Gwynedd.

Mynegwyd pryder bod patrwm yng Ngwynedd o beidio glanhau cyrsiau dŵr nac o garthu o gwmpas pontydd, a nodwyd y dymunid gweld pwysau yn cael ei roi ar Gyfoeth Naturiol Cymru i ymgymryd â gwaith cynnal a chadw rheolaidd. Nodwyd mai problem adnoddau oddi fewn i Gyfoeth Naturiol Cymru oedd hyn yn ei hanfod, ond roedd yn hanfodol bod y gwaith yn cael ei gyflawni gan fod problemau bychain yn mynd yn broblemau mawr, os nad oes lle i'r dŵr fynd.

Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod yna gyfrifoldebau penodol yn perthyn i'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd yn y cyd-destun hwn.
- Y credid bod y Strategaeth Llifogydd, fydd yn cael ei gyflwyno yn yr Hydref, yn rhoi llawer o bwyslais ar gydweithio â Chyfoeth Naturiol Cymru.

Mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhawyd bod Sir y Fflint yn cyfrannu llai na'u siâr yn ôl poblogaeth at y Gwasanaeth Rhanbarthol oherwydd eu bod yn lletya'r cynllun.

Nodwyd yr angen i gywiro'r cyfeiriadau at '*Fforwm Gwydnwch Gogledd Cymru*' a '*Fforwm Cydnerth Gogledd Cymru*' yn yr adroddiad i ddarllen '*Fforwm Lleol Cymru Gydnerth y Gogledd*'.

Nodwyd mai un o'r risgiau sy'n cael ei adnabod yn yr adroddiad yw'r Pandemig Cofid-19, a holwyd pa mor gydnerth oedd ein paratoadau ar gyfer argyfwng o'r fath; pa mor effeithiol oedd ein hymateb yng Ngwynedd ac ar draws y Gogledd, a pha gamau sy'n cael eu cymryd i ddysgu o'r profiad ac i wella ein hymateb yn y dyfodol o ran cydnerthedd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Mae'n debyg ei bod yn wir i ddweud bod Gwynedd mor barod ar gyfer y pandemig ag unrhyw sir arall, ac na fyddai neb wedi rhagweld y math o argyfwng a gododd yn ystod y cyfnod hynny.
- Bod yna gynllun rhanbarthol i ymateb i bandemig, a chynhaliwyd ymarfer rhanbarthol ychydig fisoedd cyn y digwyddiad yn edrych ar sut i ymateb i bandemig fflw yn benodol.
- Bod gwersi wedi'u dysgu o'r pandemig. Rhan o hynny oedd ail-edrych ar ein strwythurau ymateb fel bod modd ymateb yn llawer mwy effeithiol a gwydn, a bod yna drefniadau argyfwng pwrpasol i ymateb i'r math yma o argyfwng, ac argyfyngau eraill yn y dyfodol.
- Ei bod yn waith parhaus i sicrhau bod ein trefniadau ymateb yn effeithiol, a dyna bwrpas cael y Gwasanaeth Rhanbarthol a'r gwaith cyson sy'n digwydd i ddatblygu'r cynlluniau i ymateb, nid yn unig o fewn Gwynedd, ond drwy gydweithio'n gyda'n partneriaid yn rhanbarthol hefyd.
- Bod newid y trefniadau ar alwad yn enghraifft ymarferol o'r gwersi a ddysgwyd o'r cyfnod Cofid. Cyn y pandemig, roedd y trefniadau'n dibynnu'n helaeth ar ddau neu dri o unigolion yn unig, ond cyflwynwyd trefn bellach lle mae'r 7 uwch swyddog a enwyd ar dudalen 28 o'r adroddiad, ynghyd â'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol arall, yn gweithio ar sail rota fel pwynt cyswllt i'r Gwasanaeth Rhanbarthol gysylltu â'r Cyngor petai yna unrhyw argyfwng sy'n effeithio ar Wunedd. Roedd yn ymddangos bod y trefniadau'n gweithio'n llawer mwy effeithiol na'r hen drefn, ac roedd y llinellau cyfathrebu yn fwy eglur rhyngom ni a'r Gwasanaeth Rhanbarthol oherwydd hynny.
- Bod llawer o adnodd y Cyngor yn cael ei ddefnyddio ar hyn o bryd ar gyfer casglu gwybodaeth ar gyfer yr ymchwiliad Cofid cenedlaethol.
- Bod elfennau o'r gwaith a gyflawnwyd gan y Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol ar y cyd â'r cynghorau yn ystod y cyfnod Cofid yn cynnwys trefnu cyfleusterau mortiwari a chefnogi'r Gwasanaeth Iechyd i ail-drefnu gwasanaethau mamolaeth, adnabod safleoedd ar gyfer canolfannau brechu a chyflwyno'r rhaglen frechu.

Holwyd faint, a phwy, o staff Gwynedd sydd wedi derbyn hyfforddiant gwrthderfysgaeth. Mewn ymateb, nodwyd nad oedd y wybodaeth honno wrth law, ond yr amheuid bod y ffigwr yn isel a bod hyn yn rhywbeth i edrych arno.

Mynegwyd pryder nad oes cyfeiriad yn y llyfryn Paratoi ar gyfer Argyfyngau at effeithiau hirdymor y pandemig, megis yr effaith meddyliol ar bobl a phlant, yr effaith ar lefaredd plant, busnesau yn mynd i'r wal ayb. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod angen cydnabod ôl-ffaith Cofid a rhoi mwy o sylw i hynny.
- Bod yr Is-grŵp Adfer, dan arweiniad y Pennaeth Economi a Chymuned, yn addas iawn ar gyfer rhan, o leiaf, o'r sylw.
- Bod yna waith yn digwydd y tu hwnt i'r hyn sy'n cael ei ddisgrifio fel Cynllun Argyfwng Mawr, ond efallai y dylid adlewyrchu fwy ar yr hyn sy'n digwydd y tu allan i hynny yn y llyfryn.

Mynegwyd pryder y gallai clefydau anifeiliaid ddod i Brydain o'r cyfandir mewn bwyd anaddas. Holwyd pa gynlluniau oedd gan y Cyngor ar gyfer ymdrin â hynny, faint o bobl sy'n gweithio yn yr Adran Clefydau Anifeiliaid yng Ngwynedd a faint o adnoddau sydd wrth law petai clefyd o'r fath yn torri allan. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Nad oedd y wybodaeth fanwl wrth law ynglŷn â'r elfen ragweithiol yna o ddydd i ddydd, ond yn sicr roedd yna gynlluniau ar gyfer ymateb i'r gwahanol fathau o argyfwng allai ddeillio o unrhyw glwyf, ac roedd y Cyngor wedi ymateb i sefyllfaoedd tebyg yn y gorffennol, megis Clwy Traed a'r Genau.
- Bod y Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol yn edrych ar gynlluniau i sicrhau diogelwch anifeiliaid ar y cyd â'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion, sydd hefyd yn aelodau o Fforwm Lleol Cymru Gydnerth y Gogledd.

Nodwyd y dylai'r pwyllgor hwn ofyn i'r Cabinet edrych i mewn i'r mater hwn a sicrhau bod trefniadau yn eu lle rhag ofn i glefyd anifeiliaid dorri allan y gaeaf nesaf. Mewn ymateb, nodwyd y gellid gofyn i'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd ddarparu gwybodaeth i'r aelodau ynglŷn â'r adnodd sydd ar gael i ymdrin â sefyllfaoedd o'r fath, gan hefyd hysbysu'r Aelod Cabinet o'r sylw ynglŷn â'r angen i baratoi'n ddigonol.

Holwyd beth oedd barn cynrychiolydd y Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol ynglŷn â'r newidiadau i'r trefniadau ar alwad. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y trefniant newydd yn gweithio'n dda iawn o safbwynt y rhanbarth a bod y strwythur yng Ngwynedd yn cael ei adlewyrchu mewn rhai siroedd eraill.
- Bod y system ar-alwad yng Ngwynedd yn ddatblygedig iawn a bod y Gwasanaeth yn gwybod â phwy i gysylltu ar unrhyw adeg, gyda'r rhifau perthnasol wedi'u storio yn ffonau'r Gwasanaeth.

Mynegwyd pryder nad oedd swyddogion bellach yn derbyn tâl y tu allan i oriau am ymdrin ag argyfwng dros y penwythnos. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Mewn rhai meysydd o fewn y Cyngor, lle penderfynwyd ei bod yn angenrheidiol cael pobl ar alwad neu ar ddyletswydd, bod y tâl yn parhau.
- Bod unigolion sy'n cael eu galw allan ar benwythnos, nad ydynt yn gweithio'n arferol ar benwythnos, yn derbyn lleiafswm o ddwy awr o dâl ychwanegol am wneud hynny, a phetai'r oriau hynny uwchlaw 37 awr, byddai amser a hanner am weithio goramser yn daladwy.
- Nad oedd y Gwasanaeth yn ymwybodol o unrhyw drafferthion o ran y trefniadau hyn, ond y byddai'r swyddogion yn falch iawn o drafod unrhyw enghreifftiau gyda'r aelod y tu allan i'r cyfarfod.

Gan gyfeirio at y llyfryn Paratoi ar gyfer Argyfwng, holwyd sut y bwriedid rhoi gwybod i'r cyhoedd am y camau i'w dilyn, megis paratoi pecyn argyfwng. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod Fforwm Lleol Cymru Gydnerth y Gogledd yn edrych ar rannu gwybodaeth a bod ymgyrch flynyddol ym mis Medi yn edrych ar gynllunio argyfwng, y risgiau a sut i gael pobl i baratoi.
- Bod digwyddiadau eraill yn cael eu cynnal drwy gydol y flwyddyn a bod y llyfryn Paratoi ar gyfer Argyfwng yn ddogfen gyhoeddus sy'n cael ei rhannu.
- Y dymunid mynd â gwybodaeth i sioeau sir, ac ati, yn y dyfodol, ac roedd y Gwasanaeth yn disgwyl canlyniadau peilot yn ymwneud â chydnerth cymunedol ac yn cyflwyno rhaglen o gydnerth cymunedol i gynghorau tref a chymuned fel bod pobl yn fwy ymwybodol o'r risgiau, ac yn gwybod sut i baratoi.

Holwyd pa drefniadau oedd mewn lle yng Ngwynedd petai taflegryn yn taro Prydain. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Pe byddai gweithred ryfel, mai mater i'r Llywodraeth Ganolog fyddai ymgysylltu â Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol o ran darparu cyngor a gwybodaeth ac ymateb i'r sefyllfa.
- Bod y cyfnod Cofid wedi amlygu'r gefnogaeth mae Gwynedd yn dderbyn gan y Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng, a hefyd yn rhanbarthol ac yn genedlaethol, ac mewn sefyllfa o argyfwng, bod yna drefniadau, nid yn unig o fewn strwythur Gwynedd, ond o fewn y strwythur rhanbarthol hefyd, gyda chynrychiolydd o Wynedd yn mynychu cyfarfodydd lefel strategol a thactegol.
- Bod y Prif Weithredwr wedi derbyn hyfforddiant aur, ac y byddai mwy o swyddogion y Cyngor yn derbyn yr hyfforddiant.
- Bod Gwynedd yn cydweithio â'r Gwasanaeth Rhanbarthol ar hyn o bryd i gadw ein dull o ymateb i argyfyngau yn fyw ym meddyliau'r swyddogion drwy gynnal hyfforddiant pen desg blynyddol ar gyfer yr uwch reolaeth o hyn allan.

Croesawyd y sylw bod yr uwch reolaeth yn derbyn hyfforddiant, ond nodwyd ei bod yn bwysig bod y gweithwyr sydd ar y talcen glo yn derbyn yr hyfforddiant hefyd. Mewn ymateb, nodwyd bod gan bob un o'r 4 is-grŵp aelodau sy'n cynrychioli'r talcen glo, a bod hyfforddiant yn cael ei ddarparu ar gyfer yr holl aelodau hynny.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau.

8. CANOL TREFI GWYNEDD

Croesawyd y Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet Economi, y Pennaeth Cynorthwyol Economi a Chymuned a'r Rheolwr Rhaglenni Adfywio i'r cyfarfod.

Cyflwynwyd adroddiad y Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet Economi yn gwahodd y pwyllgor i ystyried y canlynol yng nghyd-destun y ffaith mai elfen o'r prosiect "Adfywio cymunedau a chanol tref" yng Nghynllun y Cyngor 2023-28 yw paratoi cynlluniau gweithredu Canol Tref/Dinas ar gyfer trefi unigol:-

- Y trefniadau ar gyfer paratoi cynlluniau gweithredu
- Pwy sydd yn cael ei gynnwys wrth eu datblygu?
- Sut y bwriedir mesur effaith y cynlluniau gweithredu?

Gosododd yr Aelod Cabinet y cyd-destun, ac ymhelaethodd y Rheolwr Rhaglenni Adfywio ar gynnwys yr adroddiad. Yna rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Gofynnwyd beth oedd y trefniadau ar gyfer monitro bod yr holl gynlluniau aml-haenog a thrawsadrannol hyn yn gweithio'n effeithiol ac yn amserol, a holwyd a oedd gan y Cyngor gapasiti digonol ar gyfer ymgymryd â'r gwaith? Mewn ymateb, nodwyd:-

- Y bu'r Cyngor yn gweithio drwy fforwm trawsadrannol dros y 2-3 blynedd ddiwethaf yn dod â materion canol tref at ei gilydd, a dyna'r bwriad o ran y cynllun hwn, fel bod yna fewnbwn a chynrychiolaeth gan wahanol adrannau.
- Bod yr hyn fyddai'n cael ei fonitro yn ddibynnol iawn ar gynlluniau gweithredu unigol o fewn canol trefi, a chredid bod lle ymhob canol tref yng Ngwynedd i naill ai ddatblygu neu ddiweddarau cynllun canol tref er mwyn adnabod y blaenoriaethau, a monitro'r cynnydd yn erbyn y blaenoriaethau hynny.

- Yn ystod blwyddyn gyntaf y cynllun, y gwelwyd yr angen i gryfhau'r data a gedwir ar gyfer ardaloedd canol trefi. Roedd peth data hanesyddol ar gael, ond credid bod lle i osod data ychydig cryfach ar gyfer trefi unigol, yn hytrach nag yn sirol, fel bod hynny'n fodd o fonitro'r tueddiadau.

Holwyd beth fyddai'n digwydd petai cynlluniau'n llithro. Mewn ymateb, nodwyd bod y ffrwd gwaith yma wedi'i adnabod fel un o flaenoriaethau Cynllun y Cyngor ac y byddai'n rhan bwysig o drefniadau rheoli perfformiad yr Adran dros y 5 mlynedd nesaf.

Holwyd pa mor hyderus oeddem fod yna gyllid digonol ar gael o'r rhaglen Trawsnewid Trefi i wireddu'r hyn y ceisir ei gyflawni, sy'n eithaf uchelgeisiol? Mewn ymateb, nodwyd:-

- Ein bod ym mlwyddyn 2 o'r rhaglen 3 blynedd Trawsnewid Trefi ar hyn o bryd, a byddai'n rhaid cynllunio ymlaen ar y sail y bydd yna raglen adfywio ddilynol.
- Bod arian Llywodraeth Prydain, sef yr arian Ffyniant Bro a Ffyniant Cyffredin, wedi profi i fod yn arian sylweddol uwch na'r hyn sydd gan y rhaglen Trawsnewid Trefi i'w gynnig, ond y gwelwyd dros y 2 flynedd ddiwethaf o raglenni Llywodraeth Prydain fod angen i gynlluniau fod bron yn barod i gychwyn er mwyn bod yn gymwys am yr arian.
- Bod angen rhagbaratoi'r cynlluniau a cheisio rhagdybio beth sy'n mynd i ddiwydd o ran rhaglenni presennol Llywodraeth Prydain, gan gymryd bod y ffocws yn mynd i barhau ar ganol trefi.
- Bod Gwynedd, ar y cyd â sefydliadau eraill, megis Hwb Caernarfon, wedi cychwyn gweithredu rhaglen Trefi Smart Llywodraeth Cymru sy'n gosod wifi am ddim yn nhrefi'r sir er mwyn galluogi dal gwybodaeth ynglŷn ag, ee, nifer y bobl sydd wedi ymweld â gwahanol rannau o dref a hyd yr arhosiad, ayb. Nid oedd yn gosod y gwaelodlin yn llawn, ac roedd yna ragor o waith i'w wneud o ran asesiad data, ond roedd yn fodd o weld effaith digwyddiadau neu ddatblygiadau penodol ar y niferoedd pobl ar y stryd fawr, ayb.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r tablau ym mharagraff 2.5 a 2.6 o'r adroddiad, cadarnhawyd nad oedd y trefi wedi'u rhestru mewn trefn flaenoriaeth, ac y dymunid rhoi sylw i bob un ohonynt fel rhan o'r cynllun. Er hynny, nodwyd y byddai'n rhaid blaenoriaethu weithiau, gan na fyddai'n bosib' cyfarch pob angen ymhob tref.

Pwysleisiwyd bod busnesau yn y pentrefi'r un mor bwysig i'r pentrefi hynny ag ydi unrhyw fusnes yng nghanol tref, a holwyd a oedd peryg' i'r pentrefi golli allan gan fod y cynllun hwn yn canolbwyntio ar y canol trefi? Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod y diffiniad o 'dref' yn anodd, ac yn amrywio hyd yn oed o sir i sir o fewn Gogledd Cymru.
- Bod gennym nifer sylweddol o drefi yng Ngwynedd a bod ceisio rhoi sylw i bob un ohonynt yn her sylweddol.
- Y gobeithid bod unrhyw gefnogaeth i fusnes yn agored i bentrefi beth bynnag, a phrin iawn yw'r gwahaniaethu rhwng cefnogaeth fusnes mewn ardaloedd trefol a gwledig.
- Er hynny, efallai bod rhai o'r ymyraethau a'r mesurau o fewn canol trefi ychydig bach yn wahanol eu natur i bentrefi, ond nid bwriad y gwaith hwn oedd eithrio busnesau mewn pentrefi rhag bod yn gymwys am gefnogaeth i fusnes.

Holwyd a oedd perygl bod yr Adran yn canolbwyntio adnoddau ar gynlluniau rhanbarthol ar draul cynlluniau penodol i Wynedd. Mewn ymateb, nodwyd bod Cyngor Gwynedd wedi cymryd cyfrifoldeb am weinyddu a rheoli rhaglen y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF) ar ran

Gogledd Cymru, sydd wedi golygu lleihad yn y capasiti weithio ar brosiectau Gwynedd, yn sicr yn y tymor byr.

Nodwyd bod y cynllun Arfor 2 wedi creu ychydig o rwystredigaeth yn allanol. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet nad oedd yr Adran yn ymdrin yn uniongyrchol ag Arfor 2, ond y byddai'n edrych ar hyn ac yn dod yn ôl at yr aelod.

Gan gyfeirio at baragraff 4.2 o'r adroddiad, holwyd faint o arian sy'n dod i Wynedd o gronfa refeniw Llywodraeth Cymru. Mewn ymateb, nodwyd, er na chredid bod yna ffigwr penodol mewn pot ar gyfer hyn, mai bychan oedd y swm, gan nad oes yna lawer o arian refeniw ar gael yn anffodus.

Mynegwyd pryder y gallai Aberdyfi fod heb siop nwyddau na swyddfa bost yn fuan iawn, a holwyd pa gymorth oedd ar gael i'r cyngor cymuned a'r aelod lleol i weld oes modd cael o leiaf un siop nwyddau yn y pentref. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Y byddai yna gyfleoedd yn codi yn eithaf buan o ran cefnogaeth busnes ar gyfer adnoddau mewn trefi ac y gellid cael sgwrs bellach gyda'r aelod lleol ynglŷn â hynny y tu allan i'r cyfarfod.
- Bod rhaid i Gyngor Gwynedd weithio ar y cyd gyda sefydliadau eraill i ymateb i heriau a chyfleoedd canol trefi, a chredid bod y cynghorau cymuned a thref yn sefydliadau eithriadol o bwysig yn y broses honno.

Holwyd pa rym oedd gan y Cyngor i fynd ati i dacluso rhywfaint ar eiddo gwag mewn trefi, megis gosod graffeg ffenestri ayb. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod grŵp traws-adrannol wedi'i sefydlu i roi sylw i eiddo gwag a chredid bod hynny'n rhan o flaenoriaethau'r Cyngor hefyd.
- Er bod gan y Cyngor bwerau gorfodi mewn gwahanol feysydd, ei fod yn anodd adnabod y trothwy lle mae adeilad gwag yn mynd yn adeilad blêr sy'n effeithio ar fwynderau lleol.
- Ei bod yn anodd gorfodi ar y sail bod adeilad yn wag yn unig, ac wrth ystyried unrhyw achos gorfodaeth, bod rhaid i'r Cyngor gyflwyno tystiolaeth o'r niwed sy'n cael ei greu o ganlyniad i gyflwr yr eiddo.
- Er bod y gwaith cychwynnol wedi amlygu cymhlethdodau a rhai rhwystrau, credid bod yna fwy y gellid ei wneud, a diau y byddai'r grŵp eiddo gwag yn edrych ar hynny.
- Bod y dull o brofi effaith eiddo gwag ar fwynderau cyfagos yn amrywio o adeilad i adeilad, ac yn dibynnu'n llwyr ar ba ddeddfwriaeth fyddai'r Cyngor yn ystyried sy'n berthnasol i'w achos penodol, e.e. deddfwriaeth gynllunio, rheolaeth adeiladu ayb.

Nodwyd bod bwriad i osod graffeg ffenestri ar eiddo gwag yn ardal yr Eisteddfod Genedlaethol ym mis Awst, ac awgrymwyd bod hyn yn rhywbeth i'r Cyngor adeiladu arno i'r dyfodol.

Mewn ymateb i gwestiwn, nodwyd y credid bod modd i'r Cyngor, mewn rhai achosion, fynnu bod cwmnïau cyfleustod yn adfer lonydd a phalmentydd i'w safon wreiddiol yn dilyn gwaith stryd, ond y byddai'n rhaid gwirio hynny gyda'r Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd, a dod yn ôl at yr aelod.

Nodwyd bod yna brinder doctoriaid, nyrsys, deintyddion, optegwyr, ayb, yn Ne Meirionnydd, ac yn arbennig yn ardal Tywyn, a holwyd sut y gallai'r Cyngor wneud Tywyn yn dref fwy deniadol i bobl fod yn dymuno byw yno. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Ei bod yn amlwg bod yna bryderon ynglŷn â Thywyn yn benodol, a bod cyfres o gyfarfodydd wedi'u cynnal yn ddiweddar i drafod y sefyllfa.
- Mai'r her i'r dyfodol fydd ceisio adnabod sut i adeiladu ar asedau a nodweddion arbennig Tywyn i'w gwneud yn dref fwy atyniadol i bobl fyw ynddi.
- O bosib' bod yr elfen o geisio denu proffesiwn neu sector benodol yn rhywbeth i'w ystyried fel rhan o waith canol tref Tywyn, a hynny mewn partneriaeth â'r rhanddeiliaid perthnasol, megis y Bwrdd Iechyd.

Croesawyd y ffaith bod yr Adran yn cydnabod bod pob tref yn unigryw, ac yn ceisio cynllunio yn unigol, yn hytrach nag yn arddel ymagwedd o'r top i lawr, gan gychwyn gyda'r aelodau lleol a'r cynghorau cymuned a rhanddeiliaid eraill sydd yn y dref. Mynegwyd gobaith hefyd bod y swyddogion yn gwrthio hyn yn y trafodaethau rhanbarthol, ac yn gwrthwynebu unrhyw duedd i gael atebion o'r top i lawr ar gyfer ein trefi.

Awgrymwyd bod Bethesda yn dref ôl-ddiwydiannol, yn hytrach nag yn ganolfan wledig, fel y'i disgrifir ym mharagraff 2.6 o'r adroddiad, a gofynnwyd am eglurhad o'r categorïau o drefi ym mharagraffau 2.5 a 2.6. Mewn ymateb, eglurwyd:-

- Mai'r bwriad o ran y categorïau yw adnabod y prif drefi y dymunir eu hymgorffori o fewn y cynllun.
- Bod yr astudiaeth a baratowyd gan Hatch (y cyfeirir ati ym mharagraff 2.6 o'r adroddiad) yn ddarn o waith ar draws Gogledd Cymru i geisio adnabod gwahanol fathau o drefi.
- Bod awgrym yn yr adroddiad bod gwahanol fathau o drefi yn wynebu gwahanol fathau o heriau, ac efallai bod angen ystyried mesurau penodol i ymateb i'r math o heriau mae'r trefi yma'n eu hwynebu.
- Y cytunid nad yw Bethesda yn gorwedd yn daclus yn y categori 'Canolfannau Gwledig', ond bod rhai o'r trefi ôl-ddiwydiannol ar draws Gogledd Cymru yn drefi sylweddol mwy na Bethesda, a ddim yn union yn yr un categori chwaith.
- Y gobeithid bod astudiaeth Hatch yn rhoi ychydig o ragflas o ran adnabod gwahanol fathau o drefi, a sut mae mynd o'i chwmpas i geisio ymateb i heriau'r trefi hynny, ond y byddai'r manylion i ddilyn yn y cynlluniau trefi unigol.

Holwyd sut roedd y Cynlluniau Canol Trefi yn cyd-blethu â fframwaith adfywio Ardal Ni 2035, sy'n cyfro Gwynedd gyfan, ac nid y trefi'n unig. Mewn ymateb, nodwyd:-

- O ran y fframwaith adfywio, y byddai'r cynlluniau gweithredu lleol yn cynnig y fframwaith ar gyfer prosiectau, boed y rheini'n drefol neu wledig, yn bentrefi neu'n ardaloedd mwy trefol.
- Mai'r hyn sydd yn yr adroddiad gerbron y pwyllgor yw ymyraethau sy'n targedu canol trefi yn benodol, ond sydd ddim yn mynd ar draws rhaglenni eraill.
- Diau y bydd yna ffrwd gwaith o ran datblygu gwledig, a gobeithio y bydd cyfleoedd yno i wireddu rhai o'r blaenoriaethau eraill sydd wedi'u hadnabod o fewn y fframwaith adfywio.
- Y ceisid adnabod beth yw'r blaenoriaethau lleol, yr ymyraethau a'r prosiectau fel ein bod wedyn mewn sefyllfa i fanteisio ar gyfleoedd ariannol i weithredu sy'n cwrdd ag amcanion lleol.

Holwyd i ba raddau y gwelid symudiad oddi mewn i ganol trefi wrth i'r siopau angenrheidiol symud i safleoedd manwerthu ar y cyrion / mynd ar-lein, a siopau hamdden a bwytai, ayb, ddod yn eu lle, ee ym Mhwlheli, lle mae'r Maes i weld yn fwy ffyniannus na'r Stryd Fawr, a Chaernarfon lle mae o gwmpas y Castell i weld yn fwy ffyniannus a graenus na Stryd Llyn. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod hynny'n wir ymhob tref, ac o bosib' nad oedd y cynlluniau blaenorol yn ystyried y newidiadau sydd wedi digwydd i ganol trefi dros y 10-15 mlynedd ddiwethaf.
- Bod newidiadau yn aml iawn yn cynnig cyfleoedd newydd, a chredid bod hynny'n ystyriaeth wrth ddatblygu'r cynlluniau canol tref cyfredol.

Holwyd a ragwelir sefyllfa yn yr hir-dymor lle bydd angen dymchwel rhai adeiladau ar y stryd fawr gan nad oes defnydd iddynt. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Na fyddai'r cynllun cyfredol yn gallu ymateb i bob her ynghanol pob tref yng Ngwynedd, ond ceisid gosod y seiliau a gwneud y mwyaf y gellir yn ystod y 5 mlynedd i ddod.
- Bod yna waith yn digwydd ar gynllun canol tref Caernarfon ar hyn o bryd oedd yn ystyried rhai cynigion mwy radical ar gyfer ambell safle yn yr hir-dymor.
- Y bydd angen taro balans rhwng adnabod gweledigaeth glir a cheisio gosod targed cyraeddadwy o fewn 5 mlynedd, gan na ddymunir cael cynlluniau nad oes modd eu gwireddu.
- Bod angen anelu at gael rhaglenni tymor byr a chanolig sy'n gyraeddadwy, gan adnabod cynlluniau ychydig mwy radical ar gyfer yr hir-dymor.
- Bod treigl amser yn dangos sut mae'r symudiad mewn llefydd fel Pwllheli a Chaernarfon wedi digwydd, a bod lle i weithio'n fwy traws-adrannol yn yr hir-dymor.
- Bod y drefn a'r broses gynllunio yn amlwg yn dod i mewn i hynny, a bod yna enghreifftiau mewn llefydd fel Bethesda, e.e., lle mae siop wedi'i hail-bwrpasu i fod yn dŷ.

Pwysleisiwyd pwysigrwydd sicrhau bod yna gyfleusterau, megis caffis, yn y canol trefi fel bod modd i bobl hŷn, yn arbennig, allu mynd i gymdeithasu. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod gan gyrff lleol y rôl o edrych ar ffyrdd mwy creadigol, o bosib', o gynnig y math yma o ddarpariaeth.
- Bod yna gyrff trydydd sector, ayb, sy'n camu i mewn i gynnig darpariaeth cymdeithasu, ayb.
- Y dymunid canfod datrysiadau sy'n gweithio i dref unigol, a bod hynny yn amlwg yn mynd i amrywio o dref i dref, yn unol â'r brwdfrydedd a'r weledigaeth sydd yn y dref honno i ymateb i heriau.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau, a chael diweddariad ar y mater ymhen tua blwyddyn.

9. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG AC ECONOMI 2023/24

Cyflwynwyd - blaenraglen y pwyllgor ar gyfer 2023/24.

Cytunwyd i:-

- Adnabod eitemau dros gyfnod o 18 mis, er mwyn hwyluso paratoi ar gyfer cyfarfodydd cyntaf 2024/25;
- Rhaglennu diweddariad ar yr eitem Canol Trefi Gwynedd o gwmpas yr adeg hon y flwyddyn nesaf;
- Ychwanegu Anghenion Dysgu Ychwanegol yn y prif lif ac ysgolion arbennig fel eitem bosib' ar y flaenraglen.

Gofynnwyd i'r Ymgynghorydd Craffu drafod y flaenraglen gyda'r Cadeirydd a chyflwyno'r flaenraglen ddiwygiedig i'r cyfarfod nesaf, neu cyn hynny drwy e-bost i'r aelodau.

Yna cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau mewn perthynas â threfniadau'r cyfarfodydd:-

Awgrymwyd bod y pwyllgor hwn yn cael ei ddominyddu gan eitemau addysg, a holwyd a fyddai'n bosib' sefydlu trefn o gael un cyfarfod i graffu materion addysg, a chyfarfod dilynol i graffu materion mwy economaidd. Mewn ymateb, nodwyd:-

- Y ceisid lledaenu'r materion ar draws y flwyddyn gyfan fel nad yw'r holl bwysau yn disgyn ar un adran ar gyfnod penodol.
- Y gellid rhoi'r eitemau economi yn gyntaf ar y rhaglen, ond bod yr aelodau cyfetholedig yn mynychu ar gyfer yr eitemau addysg yn benodol, er bod croeso iddynt aros drwy gydol y cyfarfod.

Awgrymwyd nad oedd presenoldeb yr aelodau cyfetholedig ar gyfer yr eitemau addysg yn unig yn ddigon o reswm i roi'r eitemau economi / corfforaethol yn olaf ar y rhaglen bob tro, a bod angen sefydlu trefn am-yn-ail, gan roi gwybod i'r aelodau cyfetholedig pan mae'r drafodaeth ar y materion addysg ar fin cychwyn.

Nododd aelod ei bod yn cofio cais yn cael ei wneud i wahanu materion addysg ac economi, a bod hynny wedi ei wneud yn dwt yn y blaenraglen, ond bod angen rhoi ystyriaeth i gael cydbwysedd o ran trefn yr eitemau ar raglenni cyfarfodydd Pwyllgor. Ymhelaethodd y byddai'n well ganddi weld dau bwyllgor craffu cwbl ar wahân, y naill ar gyfer craffu materion addysg, a'r llall ar gyfer craffu materion economi / corfforaethol, oherwydd y llwyth gwaith. Awgrymodd aelod arall y dylai materion economi gael eu craffu gan y Pwyllgor Cymunedau gan fod yna lawer o orgyffwrdd rhwng y ddau faes, a bod llwyth gwaith y pwyllgor hwnnw yn ysgafnach.

Mewn ymateb i'r sylwadau, nodwyd:-

- Yn sgil yr adolygiad o effeithiolrwydd craffu yng Ngwynedd, a chyfweliadau gyda rhai aelodau, y disgwyliad adroddiad drafft gan Archwilio Cymru yn fuan.
- Y rhoddwyd addewid adeg yr etholiad llynedd, pan sefydlwyd y drefn bresennol o rannu cyfrifoldebau rhwng y 3 phwyllgor craffu, y byddai'r drefn honno'n cael ei hadolygu ymhen 18 mis.
- Bod bwriad, felly, yn yr Hydref, i adolygu'r drefn bresennol, ynghyd â'r hyn fydd yn cael ei argymhell yn adroddiad Archwilio Cymru, a byddai gan yr aelodau fewnbwn i unrhyw newidiadau fyddai'n deillio o hynny.

Nododd aelod nad oedd yn ymwybodol bod cyfle wedi bod i'r aelodau roi sylwadau i Archwilio Cymru, gan ddatgan y byddai'n falch petai cyfle eto i'r cynghorwyr roi sylwadau yn unigol. Mewn ymateb, nodwyd y bwriedid ymgynghori â'r craffwyr o ran yr adolygiad mewnol o'r drefn graffu, a byddai'r aelodau yn cael eu hysbysu o'r trefniadau ar ôl yr haf.

PENDERFYNWYD mabwysiadu rhaglen waith y pwyllgor ar gyfer 2023/24.

10. CYFARFODYDD HERIO PERFFORMIAD CEFNOGAETH GORFFORAETHOL A CHYFREITHIOL

Cyflwynwyd – adroddiad yr Ymgynghorydd Craffu yn gwahodd y pwyllgor i enwebu cynrychiolydd i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Gwasanaeth Cyfreithiol, yn lle'r Cynghorydd Paul Rowlinson, oedd bellach wedi'i enwebu i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Adran Gyllid.

PENDERFYNWYD enwebu'r Cynghorydd Cai Larsen i fynychu cyfarfodydd herio perfformiad yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Gwasanaeth Cyfreithiol.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 y.b. a daeth i ben am 12.45 y.h.

CADEIRYDD